

Zbigniew Podgórski
Dydaktyk geografii, geograf fizyczny
Instytut Geografii
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy

Opinia na temat programu nauczania
Geografia – program nauczania dla szkoły podstawowej,
autorstwa Marii Figi i Urszuli Stańczyk,
wydanego przez Wydawnictwo MAC S.A.

Adresat

Opiniowany program, przygotowany przez zespół autorów – Marię Figę i Urszulę Stańczyk, jest przeznaczony do nauczania geografii w klasach V–VIII szkoły podstawowej.

Ocena zgodności programu nauczania z *Podstawą programową kształcenia ogólnego...*

Wynik analizy treści i struktury opracowania *Geografia – program nauczania...* wykonanej pod kątem jego zgodności z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej i przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (opublikowanego w Dz.U. poz. 356 w dniu 24 lutego 2017 r.) – jest pozytywny. Oznacza to, że **opiniowany program nauczania posiada oczekiwaną, pełną zgodność z obowiązującą *Podstawą programową kształcenia ogólnego...***, co w szczególności dotyczy: układu programu, wskazania celów kształcenia – wymagań ogólnych, treści nauczania – wymagań szczegółowych (materiału nauczania i celów szczegółowych) oraz warunków i sposobów realizacji.

Uwagi dotyczące koncepcji i poprawności dydaktycznej

Program składa się z sześciu, następujących części: *I. Charakterystyka programu; II. Cele kształcenia i wychowania; III. Materiał nauczania; IV. Procedury osiągania celów w kształceniu i wychowaniu; V. Kryteria oceniania i metody sprawdzania osiągnięć ucznia; VI. Literatura polecana dla nauczycieli geografii.*

I. Koncepcja programu

Zaproponowana koncepcja programu, odzwierciedlona w jego strukturze, **spełnia wymagania współczesnej dydaktyki, pedagogiki oraz psychologii rozwojowej dzieci i młodzieży**. Co ważniejsze, wyraźnie sprzyja wszechstronnemu rozwojowi ucznia i jego wprowadzeniu w świat wiedzy geograficznej oraz wartości uniwersalnych. Uzyskanie pożądaných kompetencji poznawczych i społecznych pomoże absolwentowi zarówno w dalszej nauce w zakresie geografii, jak i z czasem na odgrywanie pożądaných postaw społecznych oraz w podejmowaniu działań na rzecz regionu i kraju.

II i III. Ocena dydaktyczna szczegółowych celów kształcenia i wychowania oraz materiału nauczania

Do zamieszczonych w *Podstawie programowej*.. wymagań (ogólnych i szczegółowych) **autorki prawidłowo sformułowały i zapisały w języku efektów szczegółowe cele kształcenia**, odnoszące się do sfer poznawczej (w zakresie wiedzy geograficznej i umiejętności jej stosowania w praktyce) oraz motywacyjnej (w zakresie kształtowania kompetencji społecznych, w tym postaw i wartości). Zaproponowane ujęcie operacyjne (czynnościowe) celów szczegółowych jest zgodne z wymogami stawianymi przez władze oświatowe oraz z oczekiwaniami środowisk dydaktyków (wyartykułowanymi w obszernej literaturze naukowej) oraz metodycznymi potrzebami nauczycieli przedmiotu. Cele, zapisane w programie (w tabeli) z użyciem trafnie dobranych czasowników operacyjnych, poprawnie sugerują nauczycielowi sposób postępowania, zakładając nadrzędność: holistycznego podejścia w poznawaniu świata; konektywizmu w poszukiwaniu, wykorzystaniu i przetwarzaniu informacji oraz personalizmu pedagogicznego, szczególnie w zakresie kształtowania osobowości ucznia.

Zasadniczym elementem struktury programu jest wskazana wyżej tabela, obejmująca dział tematyczny programu, tematykę jednostek lekcyjnych, osiągnięcia uczniów – efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności zgodne z celami szczegółowymi oraz propozycje rozszerzenia treści, działania dodatkowe (m.in. projekty edukacyjne). Zaproponowana forma sprzyja weryfikacji treści w kontekście zgodności z *Podstawą programową kształcenia ogólnego*... Ponadto jest logiczna, czytelna oraz bezpośrednio przydatna w przygotowaniu i realizacji a także w ewaluacji procesu dydaktycznego w kontekście treści kształcenia oraz kontroli stopnia opanowania wiadomości i umiejętności przez uczniów.

IV. Ocena procedur osiągania celów kształcenia i wychowania

Przedstawione przez autorki procedury osiągania celów kształcenia i wychowania nawiązują bezpośrednio do wszystkich form aktywności uczniów: aktywności poznawczej o charakterze reproduktywnym, twórczej aktywności poznawczej, aktywności emocjonalno-artystycznej oraz aktywności praktyczno-technicznej, które nazywają aktywnościami: werbalną, intelektualną, emocjonalną oraz sensomotoryczną.

Autorki słusznie podkreślają, że podczas lekcji należy koncentrować się na przewodnim zagadnieniu, na zależnościach i procesach, a unikać schematyzmu i encyklopedyzmu oraz nadmiernej ilości faktów. Zaproponowane procedury powinny umożliwić pełne osiągnięcie zamierzonych celów, preferować kreatywność i samodzielność ucznia oraz przygotować go do

kształcenia ustawicznego. **Środki dydaktyczne, trafnie wskazane w programie nauczania, pozwalają nauczycielom na różne style nauczania, a przede wszystkim na wysoką efektywność procesu kształcenia.** Spełnieniu uprzednio wskazanych postulatów, służy m.in. zalecane przez autorki stosowanie w jak największym zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych do pozyskiwania, analizy, przetwarzania i prezentowania informacji o środowisku geograficznym (w tym technik GIS). Takie podejście stanowi odpowiedź na wyzwania współczesnego świata, w którym kompetencja korzystania z wielu źródeł informacji (w tym innych niż podręcznik szkolny uznawany nadal powszechnie za podstawowe źródło wiedzy geograficznej) nabiera kluczowego znaczenia. Za cenne należy także uznać postulowanie stosowania metod, zawsze dopasowanych do wieku uczniów i ich możliwości percepcyjnych oraz do poznawanych treści i nabywanych umiejętności. Należą do nich, m.in. metoda projektów, metody studiów przypadków i waloryzacyjnych, metody trenowe, umożliwianie poznawania i transferu polisensorycznego, oraz techniki korzystania z map, itd. **Różnorodność metod i technik pracy z uczniem czyni z geografii przedmiot atrakcyjny i przyjazny dla ucznia, a ponadto motywuje go i wdraża do samodzielnej pracy,** opartej na poszukiwaniu i przetwarzaniu informacji ze źródeł uznawanych za w pełni wiarygodne. Za niezwykle ważny należy też uznać zapis dotyczący włączania w tok lekcji (jak często jest to możliwe i celowe) odniesień do małej ojczyzny i regionu.

Zaproponowane warunki czasowe realizacji programu są właściwe – zgodne z założeniami *Podstawy programowej kształcenia ogólnego...* Warto jednak zauważyć, że w przypadku szczególnych preferencji realizatora programu możliwa jest szybka adaptacja propozycji do potrzeb własnych nauczyciela, czemu sprzyja m.in. forma tabeli oraz elastyczność zamieszczonych w niej zapisów. Wskazanie godzin do dyspozycji nauczyciela umożliwia wykorzystanie programu do pracy z uczniami o różnych potrzebach i możliwościach intelektualnych oraz w szkołach dysponujących różnym wyposażeniem w środki dydaktyczne.

V. Uwagi o kryteriach oceniania i metodach sprawdzania osiągnięć szkolnych

W opiniowanym programie autorki wskazały prawne i dydaktyczne podstawy sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów oraz konstruowania Przedmiotowego Systemu Oceniania. Zaproponowały szerokie spectrum metod i form sprawdzania osiągnięć uczniów przydatnych w ocenianiu bieżącym oraz sumującym, od aktywności ucznia na lekcjach, w terenie i w domu – po pracę samodzielną i grupową, pokazując w ten sposób wartość oceny stymulującej rozwój ucznia. Ponadto zwróciły uwagę na fakt, że ocena szkolna służy też ewaluacji osiągnięć ucznia i pracy nauczyciela. **Stwierdzam, że zagadnienia kontroli i oceny uczniów zostały wyczerpująco przedstawione i omówione z uwzględnieniem procedur osiągania celów.**

Konkluzja

Analiza dydaktyczna i merytoryczna opracowania *Geografia – program nauczania dla szkoły podstawowej*, przygotowany przez Marię Figę i Urszulę Stańczyk na zlecenie Wydawnictwa MAC stanowi podstawę stwierdzenia pełnej zgodności z obowiązującą

Konkluzja

Analiza dydaktyczna i merytoryczna opracowania *Geografia – program nauczania dla szkoły podstawowej*, przygotowany przez Marię Figę i Urszulę Stańczyk na zlecenie Wydawnictwa MAC stanowi podstawę stwierdzenia pełnej zgodności z obowiązującą *Podstawą programową kształcenia ogólnego...* (por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego... – Dz.U. poz. 356 z dnia 24 lutego 2017) oraz wymogami współczesnej dydaktyki, i może być dopuszczony do użytku szkolnego w klasach V–VIII szkoły podstawowej.

Toruń, 30 kwietnia 2018 r.

Zbigniew Podgojski